

Секція 3

СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРАВООХОРОННОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В СУЧАСНИХ УМОВАХ

УДК 159.922

Олександр Маркович БАНДУРКА,

*професор кафедри теорії та історії держави і права
факультету № 1 (слідства)*

Харківського національного університету внутрішніх справ,

доктор юридичних наук, професор,

академік Національної академії правових наук України,

заслужений юрист України;

ORCID: <http://orcid.org/0000-0002-0240-5517>

ПСИХОЛОГІЯ СЛУЖБОВОЇ ПОВЕДІНКИ ПРАЦІВНИКА ПОЛІЦІЇ

Зазначено, що психологія службової поведінки поліцейського конкретизує загальні правові і етичні норми. Доводиться, що професійний такт і етикет є важливими передумовами найбільш повного дотримання професійної етики і забезпечення службової діяльності в цілому.

Діяльність органів поліції пов'язана з безліччю психологічних проблем, викликаних специфікою цілей, завдань, змісту, форм, методів і засобів їх реалізації. Поліцейський на всій території України незалежно від посади, яку він займає, місцезнаходження і часу доби у випадку звернення до нього будь-яких осіб із заявою або повідомленням про події, що створюють загрозу особистості чи публічній безпеці, або у випадку безпосереднього виявлення таких подій зобов'язаний вжити необхідних заходів для рятування людей, надання допомоги особам і повідомити в найближчий орган поліції.

Враховуючи, що в Україні в 2017 році зареєстровано 568,4 тис. злочинів [2] та адміністративних правопорушень, які обчислюються мільйонами випадків, та інші обставини, за яких поліція має вживати заходи, можна стверджувати, що в орбіту діяльності поліції включені, в тому чи в іншому статусі, мільйони громадян – як потерпілі, підозрювані, обвинувачені, свідки, учасники адміністративних правопорушень. Діяльність поліції, її ефективність не залишає байдужими і ту частину суспільства, яка безпосередньо не вступає в контакти з поліцією, але користується тими умовами безпеки, порядку та спокою, які має створювати держава через свої органи виконавчої влади, насамперед поліцію. В 2016 році діяльність органів поліції в тій чи іншій мірі торкнулась більше 12 млн громадян, які звертались у

поліцію добровільно, або працівники поліції звертались до них при виконанні обов'язків, покладених на них законом.

Суспільство надає працівникам органів поліції право здійснювати правоохоронну діяльність з використанням владних повноважень, і це покладає на них високу відповідальність за точне та неухильне дотримання законності й установлених меж допустимості дій, пов'язаних з виконанням службових обов'язків. Суспільство може нормально функціонувати і розвиватись тільки в результаті безперервного процесу виробництва матеріальних і духовних цінностей, і від того, якими за своїми моральними цілями і змістом є відносини людей в забезпеченні цього процесу, залежить існування самого суспільства.

Психологія службової поведінки конкретизує загальні правові й етичні норми залежно від специфіки відносин у колективі відповідних професій до суспільства в цілому та особливостей особистих стосунків у діяльності певного виду. Вивчення різноманітних видів психології професійної поведінки, визначення місця цих проблем серед моральних явищ суспільства викликають безсумнівний інтерес, оскільки ці питання важливі не тільки в теоретичному відношенні, але є важливими і в їх реалізації на практиці, зокрема в діяльності поліції.

Загальні правила поведінки працівників органів поліції є узагальненням стандартів поведінки та доброчесності, які виробляються як на основі історичного досвіду трудової діяльності, так і на вимогах Конституції України та визначених законами України принципах державної служби, спрямованих на створення умов для підвищення авторитету діяльності органів поліції та зміцнення репутації поліцейських, а також довіря населення до них, інформованості громадян про поведінку, що слід очікувати від поліції, та їх обов'язки.

Психологія службової поведінки проявляється в узгодженні інтересів суспільства й особистості в рамках даної соціальної групи – в цьому також полягає одна з її соціальних функцій.

Психологія поведінки працівників поліції має свої традиції, більш-менш давні, які свідчать про наявність спадковості основних моральних норм, вироблених представниками правоохоронних професій протягом сторіч. Вона здійснює зв'язок і спадкоємність моральних цінностей у моральних стосунках, які виникають у процесі трудової діяльності суспільства, – це теж одна з найважливіших її соціальних функцій.

Оскільки основним завданням психології службової поведінки є сприяння найбільш успішному виконанню фахових обов'язків працівників поліції, то звідси впливає необхідність виробити у кожного з них психологічні навички до самостійної орієнтації в поведінці, виборі способів і найбільш ефективних методів досягнення службових цілей. Іноді цей бік даного виду діяльності характеризують як професійний такт.

Професійний такт працівників органів поліції є важливою частиною психології службової поведінки, професійної майстерності і є необхідною умовою успішного здійснення професійної етики. На цій

підставі іноді ототожнюють професійну етику і професійний такт, а часом і етикет. Поняття такту в поведінці пов'язане з характеристикою доцільності вибору тих або інших форм культурного і морального спілкування. Працівника поліції називають тактовним, якщо він уміє делікатно, не принижуючи іншу людину, висловити навіть неприємну оцінку, якщо він не прагне будь-яким способом категорично нав'язувати свою точку зору співрозмовнику (навіть якщо впевнений у правильності своїх поглядів), а намагається переконати його.

Професійний такт і етикет є важливими передумовами найбільш повного дотримання професійної етики і забезпечення службової діяльності в цілому. Вміння поводити себе в суспільстві передбачає поєднання природності поведінки з повагою до оточуючих. Тактовний працівник поводить себе невимушено і разом з тим уникає ситуацій, які можуть поставити кого-небудь в незручне становище, образити чи принизити. Тактовність вимагає, щоб людина утримувалася від втручання в чужі справи в тих випадках, коли це не загрожує суспільству чи інтересам окремих людей. Тактовна людина скромна і поступлива, але не настільки, щоб забути про почуття власної гідності, яке передбачає не тільки повагу до себе, але й до всіх оточуючих.

Тактовний працівник органів поліції як ділову, так і приватну розмову веде у спокійному і дружелюбному тоні, підкреслюючи свій інтерес до співрозмовника і його проблем. А. Адлер говорив, що людина, яку не цікавлять долі інших людей, відчуває величезні труднощі в житті і завдає великої шкоди оточуючим [1].

Психологія службової поведінки поліцейського проявляється як сукупність соціально обумовлених моральних норм та правил поведінки працівників органів поліції, які у процесі застосування зазнають постійних змін, набувають різноманітного характеру, спрямовуються на успішне виконання службових завдань. Ці норми безпосередньо, повсякденно впливають на мотиви поведінки поліцейських, стимулюючи діяти відповідним чином. Суспільне призначення служби в органах поліції полягає в забезпеченні ефективного здійснення завдань і функцій Української держави у сфері охорони правопорядку шляхом сумлінного виконання працівниками органів поліції покладених на них службових повноважень. Психологія службової поведінки має забезпечувати позитивний імідж та авторитет органів поліції і державної служби в цілому.

Психологія службової поведінки, професійна етика і професійна тактовність зобов'язують поліцейського до дотримання певних норм поведінки в різних аспектах службової діяльності.

Поведінка поліцейського завжди і за будь-яких обставин має бути бездоганною, відповідати стандартам професіоналізму і морально-етичним принципам. Норми професійної етики вимагають від поліцейського:

– поводитися доброзичливо і відкрито, уважно та ввічливо, співпрацювати з громадянами;

– постійно контролювати свою поведінку, почуття й емоції, не дозволяючи особистим симпатіям або антипатіям, неприязні, недоброму настрою або дружнім почуттям впливати на службові рішення, уміти передбачати наслідки своїх вчинків і дій;

– поводитися з усіма категоріями громадян однаково коректно;

– виявляти повагу та увагу.

Поліцейському не слід сприймати на свій рахунок образливих зауважень, недоречних жартів, глузувань, висловлених на вулицях і в громадських місцях. Психологія службової поведінки поліцейського має надати йому вміння і можливість користування владними повноваженнями розумно і правильно, успішно виконувати службові обов'язки.

Список бібліографічних посилань

1. Адлер А. О нервическом характере. СПб. : Ун-т. кн., 1997. 388 с.
2. Про стан злочинності в Україні у 2017 році : інформація Ген. прокуратури України від 17.02.2018 № 48/184.

Отримано 01.03.2018

УДК 159.922

Вадим Іванович БАРКО,

*головний науковий співробітник науково-дослідної лабораторії
психологічного забезпечення*

Державного науково-дослідного інституту МВС України (м. Київ),

доктор психологічних наук, професор;

ORCID: <http://orcid.org/0000-0003-4962-0975>;

Володимир Петрович ОСТАПОВИЧ,

завідувач науково-дослідної лабораторії психологічного забезпечення

Державного науково-дослідного інституту МВС України (м. Київ),

кандидат юридичних наук;

Вадим Вадимович БАРКО,

старший науковий співробітник

науково-дослідної лабораторії психологічного забезпечення

Державного науково-дослідного інституту МВС України (м. Київ),

кандидат педагогічних наук

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ ПСИХОЛОГІЧНОЇ ГОТОВНОСТІ ПОЛІЦЕЙСЬКОГО МЕНЕДЖЕРА ДО УПРАВЛІНСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Розглядаються критерії, за якими можливо оцінити ступінь готовності поліцейського менеджера до професійної управлінської діяльності. Виходячи із комплексного характеру такої готовності автори доходять висновку про доцільність використання чотирьох основних критеріїв: когнітивного, який